

L'EVANGELI DE JOAN «MARC»

Jesús home madur... Comença una nova etapa en l'evolució de l'home

*Perícopa 3. *[A'] 1,12-13 El desert: la prova.* Aquesta perícopa de primera redacció, que ja vam comentar, és d'una concisió impressionant, com tot el llenguatge de Marc que, en dos mots, narra les coses més importants. «*Immediatament l'Esperit Sant l'expulsa cap al desert. Es va passar en el desert una quarantena de dies, i era temptat per Satanàs. S'estava entre les feres, i els àngels li prestaven servei.*» Fixem-nos que no hi ha cap verb en temps pretèrit. L'Esperit, qualificat de 'sant' pel Còdex Bezae, posant així l'accent en l'acció de 'santificar/consagrar', 'l'expulsa', en present, cap al desert. Generalment s'interpreta com un passat (se'n diu un present històric), i es tradueix per «l'empenyè», impeding-nos així de relacionar aquesta acció amb la de Jahvè quan 'expulsà' Adam i Eva del paradís. Amb aquest present, precedit de l'adverbi 'immediatament', Marc indica l'inici d'una continuïtat estretament lligada a la unció messiànica que acabava de narrar en la perícopa precedent. A continuació trobem dues construccions en temps imperfet. L'Esperit 'l'expulsa' constantment cap al desert, perquè no es quedi enxampat en els incentius que ofereix la societat per a atraure adeptes. El desert simbolitza la manca de vida social, política, religiosa; un lloc inhabitable. En el rerefons hi ha l'escena del paradís, però amb els papers invertits. En el paradís Déu va col·locar el primer home, a qui havia plasmat amb la pols procedent de la terra i en qui havia insuflat un alè de vida (Gn 2,7), però l'en va 'expulsar' per la seva desobediència (2,24). Ara, en canvi, resulta que Jesús, el primer home que s'ha 'obert de bat a bat' al projecte de Déu, és 'expulsat' per l'Esperit Sant de la Terra promesa d'Israel cap al desert, a l'altra banda del Jordà. Els primers homes col·locats en el paradís eren uns ingenus –com aquell qui diu–; representaven una humanitat sense experiència, per això anaven nus, no tenien coneixement... Des d'ara, podem comptar per primera vegada amb un representant de la humanitat que té ple coneixement del projecte de Déu, amb un 'home', un els nostres, 'santificat/consagrat' per l'Esperit. Com ho aconseguí? No ho sabem, ni ho arribarem mai a indagar del tot. Però sí que podem comprovar que ha estat sempre un home molt obert, sempre atent a tot el que passava al seu voltant i molt àgil i flexible per a interpretar correctament els signes dels temps i els senyals que Déu deixava al seu pas per la seva vida. Per això va poder sentir la veu de Déu: «Tu ets el meu Fill...» Precisament aquest diumenge llegirem aquell passatge en què Déu va cridar repetidament Samuel pel seu nom: «Samuel, Samuel...» (1Sam 3). Les tres primeres vegades que el va cridar encara era un noi que no sabia discernir entre la veu de Déu i la veu del seu mestre, Elí. Quan finalment la reconegué, «Parla, que el teu servent escolta», va comprendre que era Déu qui el cridava. Jesús, en canvi, ja és un 'home madur'.

L'estada en el desert compendia tota la vida de Jesús

Amb una sola frase, «*Es va passar en el desert una quarantena de dies, i era temptat per Satanàs...*», Marc resumeix tota la vida de Jesús. Ho hem interpretat com si es tractés de temptacions del diable, a qui hem personificat, i ens hem quedat tan tranquils. Amb aquesta manera de llegir deformem els textos i no entenem gairebé res. És tota la vida de Jesús la que és posada a prova per l'Adversari de Déu, *Satanas* (en grec, transcrit de l'arameu), diametralment contrari al seu projecte. Durant tota la seva vida haurà d'esbrinar com ha de dur a terme aquest projecte. Si bé té consciència de ser el Messies, no sap com ho ha de presentar perquè s'entengui correctament. A més, aquesta experiència l'ha tinguda «*en el desert*», quan pujava de l'aigua, no l'ha tinguda 'en la Terra promesa'. El primer element de discerniment és que ha tingut aquesta experiència 'en el desert', i això comportava que la consciència de ser el Messies d'Israel l'havia adquirida fora de la Terra promesa, un cop s'havia distanciat de les expectatives político-religioses que s'havien anat bastint després de la conquesta de la terra de Canaan. Jesús haurà d'aprendre-ho tot i haurà d'anar reinterpretant tots els senyals que li anirà fornint la vida, els 'signes dels temps', contrastant-los amb els contravalors de la societat jueva.

Altre cop el rerefons d'Isaïes, el profeta

«*S'estava entre les feres, i els àngels li prestaven servei.*» Aquesta experiència no és nova i estava profetitzada. Una nova continuïtat amb un rerefons paradisiac. Marc tan sols ho apunta; Lluc ho explicitarà (vegeu Lc 4,18-19). Podem llegir aquell passatge d'Isaïes 11,1-10, una joia de text que s'ha de rellegir una i altra vegada: «*Un rebrot naixerà de la soca de Jessè, brotarà un plançó de les seves arrels*

(tots aquests passatges, al llarg del temps, en la mateixa història d'Israel, han adquirit sentit messiànic). *L'Esperit del Senyor reposarà damunt d'ell, esperit de saviesa i d'enteniment, esperit de consell i de fortalesa, esperit de coneixement i de pietat reverencial; l'omplirà de l'esperit del temor de Déu. No jutjarà per les aparences ni decidirà pel que senti a dir; farà justícia als desvalguts, sentenciarà amb rectitud a favor dels pobres.* (Veieu quines imatges empra el profeta! Jesús va descobrir en l'Escriptura, car la sap llegir, per on ha d'anar el projecte de Déu.) *La seva paraula serà un flagell en el país, una sentència que farà morir el malvat* (això és ja molt més dur; Jesús haurà de discernir). *S'armarà de justícia, se cenyirà de fidelitat. El llop conviurà amb l'anyell, la pantera jaurà amb el cabrit; menjaran junts el vedell i el lleó, i un nen petit els guiarà. La vaca i l'óssa pasturaran juntes, jauran plegades les seves cries. El lleó menjarà palla com el bou, l'infant de llet jugarà vora el cau de l'escurçó, el nen ficarà la mà a l'amagatall de la serp. Ningú no serà dolent ni farà mal en tota la meva muntanya santa, perquè el país serà ple del coneixement del Senyor, com l'aigua cobreix la conca del mar. Aquell dia, el rebrot de Jessè s'alçarà com a bandera entre les nacions paganes; les nacions li demanaran consell, i el lloc on habitarà serà honrós.»*

Aquesta imatge que s'havien fet els jueus sobre el Messies i la posició privilegiada del poble d'Israel respecte a les altres nacions s'està encarnant, de manera però ben diferent, 'en el desert', on hi conviuen pacíficament 'les feres i els àngels'. 'Les feres' sempre simbolitzen la violència; 'els àngels' són els missatgers de bones notícies; Jesús es troba al mig. Aquell noi..., «un rebrot naixerà», ara ja és un home madur. Les feres no el toquen ni li fan mal. La seva funció està —com aquell qui diu— desactivada. En canvi, els àngels 'estan al seu servei', i els àngels són persones, i no pas extraterrestres. Joan era 'l'àngel' precursor del Messies; un altre que té nom és Gabriel; d'àngels n'hi ha molts, persones que es posen al servei del Messies. Avui dia n'hi ha més que mai d'aquestes persones que ens ajuden a superar la prova. I la prova continua activant-se, per part de tantes ideologies contràries a l'home i als valors de la persona; la comunitat cristiana sempre està posada a prova. Però col·lectivament, com a gran església, no es nota encara que n'hàgim sortit airosos.

II. PROCLAMA DEL REGNE DE DÉU PER LES SINAGOGUES DE GALILEA

Perícopa 4. **[A] 1,14-15 *Inauguració de la bona notícia del Regne de Déu*

- 14 *Després que fos lliurat Joan, vingué Jesús a Galilea i es posà a predicar la bona notícia del Regne de Déu, deia: 15 «S'han acomplert els terminis i s'ha apropat ja el Regne de Déu: penediu-vos i tingueu fe en aquesta bona notícia.»*

Marc anticipa i explicita el nucli de la proclama de Jesús

Passem a comentar la primera de les perícopes de segona redacció (**) que ja vàrem identificar. Marc mateix ho insinua quan diu que, «després que Joan fos lliurat» a la presó, «vingué en Jesús a Galilea i es posà a predicar la bona notícia del Regne de Déu», amb doble article anafòric. S'endevina que s'està referint a la persona de Jesús que havia presentat al principi (Mc 1,1.9) i a aquella bona notícia que primerament havia predicat i, més tard, havia posat ja per escrit, però que ara la reescriu, introduint les anotacions que havia posat en el marge, afegint noves perícopes o duplicant-ne d'altres. En la manera d'introduir-les i en el fet que, a partir d'ara, farà sempre referència explícita al nom de Jesús, es nota que té necessitat de fer algunes puntualitzacions i de donar explicacions a les noves qüestions que li han anat plantejant. En la present perícopa, per exemple, relaciona el començament del ministeri de Jesús amb el moment en què Joan fou ficat a la presó. Abans no havia sentit la necessitat de fer aquestes precisions. Aquestes notes històriques i el fet d'explicitar el nom de Jesús, revelen que aquesta segona redacció s'ha fet uns anys més tard que la primera, i que ara —potser sense adonar-se'n— ha hagut de precisar de qui es tractava, pel fet que aquest Evangeli es predica a gent molt allunyada dels fets històrics i de molt diferent mentalitat, i que aquesta notícia ja havia estat proclamada i era ben coneguda.

Expectació messiànica... fins quan?

«S'han acomplert els terminis i s'ha apropat ja el Regne de Déu: penediu-vos i tingueu fe en aquesta bona notícia.» Es pressuposa coneguda l'enorme expectació del poble d'Israel. 'Els terminis' fan referència a l'atesa messiànica que s'inclucava cada dissabte, una i altra vegada, a la sinagoga o al menys per les grans festes. Deien: 'Vindrà el Messies, i aleshores canviarà per complet la situació. Israel tornarà

a tenir un paper predominant en la història.’ Han anat cultivant aquesta esperança, fomentant aquesta expectació. Però ara, de cop i volta, Jesús els diu que «s’han acomplert els terminis i s’ha apropiat ja el Regne de Déu». Els diu que no cal esperar, ja és present. Aquesta és la novetat que Jesús proclama: ‘El Regne de Déu ja és aquí!’ Caldrà veure com es realitza ara aquesta nova manera de presentar el Regne de Déu, que no és pas l’esperada. Si hagués estat tal com s’esperava, tothom s’hi hauria apuntat. S’ha presentat, en canvi, d’una manera imprevista, simbòlicament ‘en el desert’, històricament ‘a Galilea’, la regió per on Jesús es mourà. Això no vol pas dir que no vagi a Judea i a Jerusalem, on hi farà més d’una visita. Però Galilea serà el seu petit món. Precisament perquè Jesús comprén que el Regne de Déu no s’ha de predicar a base de grans proclames, presentant-se a Jerusalem, sinó d’una manera molt senzilla. Es limitarà a recórrer el seu entorn, a adreçar-se a la gent que coneix, construint una xarxa de relacions personals.

Per a poder acollir aquest Regne de Déu, però, fa falta un canvi de mentalitat: «Penediu-vos i tingueu fe en aquesta bona notícia.» O sigui, que primerament hem de canviar la nostra manera de fer, la manera de comportar-nos, perquè tal com anem, si no canviem de mentalitat, no podem obrir-nos a aquest projecte, i en segon lloc hem de donar la nostra adhesió als continguts d’aquesta bona notícia. Podria molt ben ser que Marc inconscientment fes referència ja a l’Evangeli escrit en primera redacció o al menys a la bona notícia ja proclamada, els continguts de la qual han de ser assumits confiadament.

Aquesta perícopa serveix de transició a la crida de Simó, Andreu, Jaume i Joan, la cinquena perícopa, que també és de segona redacció. De fet és un duplicat, anticipat per motius redaccionals, a la perícopa novena, de primera redacció (*), on Marc descriurà l’ideari de Jesús i quin fou l’ambit de la seva predicació: «I anava predicat per les sinagogues d’ells, per l’entera Galilea, i expulsant els dimonis» (7,35-39)

Perícopa 5. **[B] 1,16-20 Crida de Simó i Andreu, Jaume i Joan

- [a] 16 *Tot passant vora el mar de Galilea veié en Simó i Andreu, el seu germà, que llançaven en cercle les xarxes en el mar, perquè eren pescadors.*
- [b] 17 *Els digué Jesús: «Veni darrere meu i faré que vosaltres esdevingueu pescadors d’homes.»*
- [c] 18 *A l’instant, ho deixaren tot i el seguiren.*
- [a’] 19 *Havent-se avançat una mica, veié Jaume, el fill de Zebedeu, i Joan, el seu germà, que també ells es trobaven a la seva barca aparellant les xarxes.*
- [b’] 20 *A l’instant els cridà.*
- [c’] *Deixaren el seu pare Zebedeu a la barca en companyia dels assalariats i el seguiren.*

Unencontre casual?

En el primer element [a] es descriu l’activitat desplegada per un primer cercle d’individus, representats per Simó i Andreu. «Tot passant vora el mar de Galilea veié en Simó i Andreu, el seu germà...». El text normal, en estil merament narratiu, es limita a dir que «veié Simó (sense article) i Andreu, el germà de Simó», donant a entendre que no els coneixia fins ara. En canvi, segons el Còdex Bezae, ‘veié en Simó i Andreu’, amb article anafòric el primer nom, cosa que vol dir que ja els coneixia per endavant. Segons això, Jesús els hauria reconegut ‘tot passant vora el mar de Galilea’. De l’Evangeli de Joan es desprèn que els primers deixebles de Jesús van provenir del grup de deixebles de Joan Baptista i que un dels primers fou Andreu. Aquest anà a trobar el seu germà Simó i el va presentar a Jesús. Simó no era deixeble de Joan. Tot i ser germans, són molt diferents l’un de l’altre. Lluc ens fornirà nous elements.

Si ens atenem a la primera redacció, el primer deixeble que Jesús va cridar seria Jaume, el fill d’Alfeu, un recaptador de tributs. En segona redacció, en canvi, hauria anticipat la crida dels principals personatges que representaran l’Israel messiànic, com veurem en el seu moment.

D’on venen i a què es dediquen aquests personatges?

És possible que les comunitats paganes que Marc evangelitzà en companyia de Bernabé a partir de Xipre (vegeu Ac 15,39), distants ja dels orígens, li vagin preguntar d’on provenien aquests personatges. Marc d’antuvi intenta situar-los: «... veié en Simó i Andreu, el seu germà, que llançaven en cercle les xarxes en el mar, perquè eren pescadors». Jesús els reconeix en el moment de llençar en cercle les xarxes en el mar, des de la seva petita barca, prop de la platja. L’acció de pescar peixos ‘encerclant-los amb les xarxes’ va més enllà del sentit trivial que presenta el text normal: «llançaven un filet circular en el mar», com si

pesquessin des de la platja. ‘Les xarxes’, com explicitarà Lluc (Lc 5,1-11), serveixen per a caçar adeptes per a una causa, emparant-se d’ells d’alguna manera: «Enretira’t llac endins cap a l’abisme i amolleu les vostres xarxes per a captura!» (Lc 5,4). Marc ho descriu d’una manera molt condensada amb el verb ‘tirar al voltant, envolupar, encerclar’, i amb l’instrument de què se serveixen, ‘les xarxes’. ‘El mar’ té quasi sempre sentit negatiu i connota sovint el pas del Mar Roig que atravessà a peu eixut el poble d’Israel quan va sortir d’Egipte, té connotacions d’èxode, però a més, com el desert, designa el lloc on es reuneixen els violents que, en desacord amb les institucions religioses i polítiques, pretenen subvertir l’ordre establert preparant-se ben armats per a fer un alçament d’alliberament. Lluc parlarà de ‘l’abisme/els baixos fons’ per on es mouen els moviments subversius. El líder del grup és Simó, el qual hi hauria arrossegat el seu germà Andreu. Lluc silenciarà el nom d’Andreu.

Invitació de Jesús al cercle de Simó i Andreu.

En el *segon element* [b] de la perícopa Marc contraposa la manera d’actuar de Jesús a la dels moviments subversius: «... *els digué Jesús* —en primera redacció hauria dit: ‘els digué’, sense mencionar el nom—: «*Veniu darrere meu...*» Si anem darrere de Jesús, arribarem a ser pescadors d’homes, ajudarem a que altres també s’alliberin. «... *i faré que vosaltres esdevingueu....*» En comptes d’anar a la pesca/caça de gent, adeptes i addictes, que serveixin per al vostre projecte o guerra particular, com un partit polític, «*faré que esdevingueu pescadors d’homes*». Jesús els planteja un projecte de futur, que requerirà un llarg procés de conversió. En comptes de ‘pescar/caçar peixos/adeptes’ hauran de ‘pescar/convèncer homes/persones’. A allò que havia de servir per a caçar individus i enxarxar-los dins un sistema ideològic, se li ha d’invertir completament la direcció i posar-lo al servei dels altres per a alliberar-los de tots aquests lligams. Amb l’excusa d’una causa justa es justifiquen tota mena de guerres santes... com sempre en nom de Déu En tenim avui dia exemples palmaris. La nostra església sembla que de guerres santes ja no en farà més. La penúltima van ser les croades; la més recent, ‘la cruzada’ (fa quatre dies). Sembla que ara ja no n’és temps..., tot i que a alguns els agradaria fer-ne. Però pescar homes ja és una altra cosa. No serveixen les armes de destrucció massiva ni cap mena de violència. La força del testimoni pressuposa persones, no masses.

Resposta immediata..., fins a on?

En el *tercer element* [c] trobem la resposta immediata del cercle de Simó i Andreu: «*A l’instant, ho deixaren tot i el seguiren.*» El text normal precisa, ara sí, que «*deixaren les xarxes* (abans no les havia mencionades) *i es posaren a seguir-lo*», pressuposant que ja han deixat realment ‘les xarxes’ a l’inici del seguiment. El Còdex Bezae precisa que ho deixaren ‘tot’ (barca i xarxes incloses) i que el ‘seguiren’, en temps aorist, un temps que té un aspecte complexiu, indicant tot el procés que caracteritza el seguiment. Quanta literatura no s’ha escrit sobre això de deixar-ho tot, com si fos quelcom puntual, i d’una vegada per sempre!. En nom d’aquesta pretesa renúncia s’han bastit tants i tants ordes religiosos. I després resulta que gairebé no s’ha deixat res. Podem deixar quatre coses materials, però, si no canviem la mentalitat de la persona, ja podem anar-ho deixant tot ja... Ho continuarem collportant-ho al damunt.... El seguiment de Jesús és un projecte per a tota la vida.

Uns caçadors d’adeptes més ben organitzats

En el *quart element* [a’], correlatiu del primer [a], es descriu l’activitat que estan a punt de desplegar els components del segon cercle constituït per Jaume i Joan: «*Havent-se avançat una mica, veié Jaume, el fill de Zebedeu, i Joan, el seu germà...*» Marc parla de persones ja conegudes. ‘Havent-se apropiat una mica’ connota intencionalitat per part de Jesús. De fet, l’expressió ‘veié Jaume (sense article), *el fill de Zebedeu*’ (amb article), pressuposa que el seu pare, Zebedeu, és molt conegut, per tant aquí ‘veure’ equival a un reconeixement. Jaume és el líder d’aquest segon grup. Cada una d’aquestes parelles constitueix un cercle amb una determinada ideologia. Si poguéssim anar més a fons i desxifrar el significat de cada un dels noms i patronímics, veuríem que són molt diferents. Jaume i Joan tenen una mentalitat semblant, tots dos són molt ambiciosos, pretendran ser els primers i segons en el Regne de Déu. Després veurem també que són gent violenta.

«...*es trobaven a la seva barca aparellant les xarxes*». Aquests no estan pescant, però estan a l’aguait. Lluc utilitzarà la mateixa expressió en una notable paràfrasi d’aquesta perícopa dient que Jesús «*va veure dues barques apostades a la riba del llac*» i que els pescadors estaven aparellant les xarxes, després del fracàs sonat de no haver pescat res, ja que en vista de la gran multitud a qui Jesús estava ensenyant,

ensumaven que hi hauria allí una gran pesca. Però Jesús que, al seu torn, «estava també ell apostat a la riba del llac» (Lc 5,1), els hi tira els plans per terra ordenant-los que enretirin la barca de la platja, però només una mica, la distància suficient que s'ha de prendre de les multituds fanàtiques, posant el mar entre ell i la multitud, i es va posar a ensenyar-los, assegut a la barca. Aquesta és la clau de la manera d'actuar de Jesús. Com canviarem la mentalitat de la gent?... a base d'ensenyar. Això sí, que sigui una ensenyança que alliberi. Si no allibera, no serveix per a res. Aquests dos personatges, a diferència dels dos anteriors, «*es trobaven a la seva barca*», varada a la platja, a diferència de la barqueta de Simó. La posició social d'aquest segon cercle és millor que la del primer: a més de la 'barca', tenen un 'pare' i 'assalariats', però la professió és la mateixa: aquests «*estaven aparellant les xarxes*» per a una *pesca-captura* a gran escala.

Invitació escarida adreçada al cercle de Jaume i Joan

En *el següent element* [b'], també correlatiu del segon [b], hi trobem la immediata invitació de Jesús: «*A l'instant els cridà.*» La immediatesa afecta ara la 'crida' de Jesús. Té pressés perquè abandonin aquest sistema de reclutament de gent que, més que persones, són números per a un exèrcit o per a les estadístiques...

Resposta immediata..., amb quines intencions?

En *el darrer element* [c'], correlatiu del tercer [c], es comprova la resposta dels components del cercle de Jaume i Joan, tal com ho feren els membres de l'altre cercle. «*Deixaren el seu pare Zebedeu a la barca en companyia dels assalariats i el seguiren.*» Hi entreveiem un sistema molt ben organitzat i perfectament jerarquitzat. Deixen la barca, el pare, els assalariats..., i segueixen Jesús. Però, una cosa és que ho hagin deixat de cop i volta materialment tot i una altra que continuïn arrossegant amb ells, barca, pare, assalariats, i les ganes de pescar... Tot això ho continuaran portant, i els hi costarà molt, malgrat sigui sincer el seu propòsit d'abandonar-ho tot; hauran de seguir un procés molt llarg i laboriós, precisament perquè tenen molta confiança en si mateixos, la seguretat que els proporciona el fet de ser líders. Es produiran canvis en el seu lideratge, però no hi renunciaran pas.

El procés de maduració personal de Jesús

Jesús ja feia temps que anava seguint aquest procés de maduració personal. Potser des que va ser concebut, va experimentar molt aviat la inseguretat de qui es troba en el marge de la societat, no per una elecció personal, sinó perquè li han empès. Portava un estigma indeleble al damunt. I això va marcar profundament la seva personalitat. Molt abans que fes l'experiència de ser el Messies, ja anava aprenent del fracàs i desencís de les revoltes atacades en nom del Messies, l'alliberador d'Israel, i sufocades sense entranyes pels romans, que la violència no posaria mai fi a les sofrances del poble, ans les retroalimentava amb les duríssimes represàlies que provocaven les successives revoltes contra l'Imperi.

La crida dels primers deixebles és un duplicat de la del recaptador de tributs

Comencem per les respectives estructures. La de Jaume, el fill d'Alfeu, de primera redacció, era una estructura narrativa [a b c]; la doble estructura de les dues parelles de germans, de segona redacció, és també narrativa [a b c // a' b' c']. Marc és conseqüent fins i tot en l'estructuració de les perícopes.

La perícopa que acabem d'examinar és un duplicat de la crida de Jaume, el fill d'Alfeu (no de Levi, com resa el text ordinari), un recaptador de tributs que, assegut a la seva càtedra ('assegut al teloni'), impartia ensenyances herètiques, des del punt de vista de l'ortodòxia jueva. Com podem comprovar, també aquest duplicat ha estat anticipat respecte a la perícopa matriu. El més lògic hauria estat que primerament Marc ens hagués presentat el model i després n'hagués fet un duplicat. Marc, en segona redacció, responent a situacions canviades, ha decidit anticipar la crida dels deixebles que, tot i haver-se situat en els marges, pertanyien encara a la institució religiosa. En primera redacció, en canvi, el primer deixeble amb nom del qual teníem constància era un recaptador de tributs, un individu odiat per la societat jueva.

Si comparem la present perícopa amb la perícopa 12, de primera redacció, veurem que és un calc d'aquesta. Allí deia: «Sortí cap a la vora del mar»; aquí precisa més: «Tot passant vora el mar de Galilea», servint-se de la mateixa expressió grega *para then thalasan*, 'a la vora del mar / al marge de la societat galilea', un terme tècnic per a designar la marginalitat. «I tot passant veié...», el mateix verb grec *paragon*, però amb els noms canviats dels personatges que volia cridar. Aquí diu que «veié en Simó i Andreu»; allí «veié Jaume, el fill d'Alfeu». Si diu *'el fill d'Alfeu'*, vol dir que que també aquest era

conegut de Jesús. Pel que fa a Jaume i Joan, qui era conegut de Jesús era el seu pare, «Jaume, *el fill de Zebedeu*». Es tracta de cercles, partits polítics, coneguts de Jesús. A 'Jaume, el fill d'Alfeu', el text normal li ha canviat el nom pel de 'Leví', evitant així que figurés en la futura llista dels Dotze. En la llista dels Dotze, com comprovarem més tard, no hi figurarà Leví. Lluc serà qui li canviarà el nom (tindrà els seus motius), però el text ordinari ho ha traspassat a Marc. Jesús inclourà 'Jaume, el fill d'Alfeu', en el cercle dels Dotze. Que es necessita tenir... les idees clares i força atreviment per posar un recaptador de tributs dins el grup dels Dotze que havien de representar l'Israel messiànic! N'hi haurà més d'un. Hi haurà igualment Mateu, que segons Mt 10,3, era «un recaptador de tributs» i que també «estava assegut al teloni» (9,9) —és a dir, que es comportava com els mestres de la Llei, però ensenyant tot el contrari. És el mestre de la no-Llei dels agnòstics i ateus, un personatge important. Els altres eren d'extrema dreta. (L'extrema dreta pot ser violenta o no ser-ho.) Aquest és d'esquerres, per dir-ho així. Però els d'extrema dreta van a pescar en els baixos fons, com diu el proverbi castellà, 'A mar revuelto, ganancia de pescadores', car d'idees en tenen ben poques, per això han de pescar, enxampar, caçar adeptes. Aquest ensenya, però una ensenyança heterodoxa. És com un professor d'universitat ateu. Ensenya, té ganes que tothom sigui ateu o agnòstic com ell. Aquests conceptes no s'avenen del tot amb el sentit que li vol donar Marc en presentar-lo 'assegut al teloni', recaptant tributs dels vencedors sobre el poble vençut i humiliat. A Simó i Andreu els invita Jesús a 'venir darrere d'ell', però ho condiciona al fet de deixar de ser 'pescadors de peixos'; A Jaume, el fill d'Alfeu, l'invità sense condicions: "Segueix-me." Tant de Simó i Andreu com de Jaume i Joan es diu que 'ho deixaren tot i el seguiren'; de Jaume, el fill d'Alfeu, Marc es limitava a dir que «S'aixecà (del teloni) i el va seguir». Ni tan sols diu que 'va deixar' el teloni, encara que se suposa... Jesús ha copsat de seguida que aquesta manera de procedir podria ser útil en la seva presentació del Regne de Déu. Podria molt ben ser que la «nombrosa multitud que acudia a ell» quan va «sortir cap a la vora del mar» i a la qual Jesús «es posà a ensenyar-los», fos precisament la que fins aleshores escoltava les ensenyances de Jaume... Aquí hi ha una sèrie de trets que es van repetint. Lluc quan presentarà la crida dels primers deixebles, presentarà també Jesús ensenyant, però després resultarà que els pescadors estaven preparant les xarxes per anar a pescar precisament aquesta multitud. En aquest context les xarxes i les barques són instruments per a atrapar la gent. Jaume, el fill d'Alfeu, en canvi, ensenya. La contraposició fins i tot juga amb els noms (si ens atenem al Còdex Bezae): «Jaume, el fill d'Alfeu», «Jaume, el fill de Zebedeu». Dels patronímics no en sabem res més. Hi ha diferències en la manera de procedir. 'Pescar/caçar' no té cap respecte per la persona; 'ensenyar', sí. Jesús intueix que Jaume, el fill d'Alfeu, un dia podrà ensenyar com ho fa ell, perquè 'ensenyança, encara que sigui heterodoxa, respecta els oients i intenta inculcar-los la seva ideologia, sense fanatismes: «estava ensenyant..., assegut al teloni». Dels tres representants de cercles perfectament diferenciats, de tipus comunitari els de Simó i Andreu i el de Jaume i Joan, de tipus personal, el de Jaume, el d'Alfeu, es repeteix la mateixa comprovació: «el seguiren», a propòsit de Simó i Andreu (segons el Còdex Bezae), «el seguiren, a propòsit de Jaume, el de Zebedeu, i Joan (segons el Còdex Bezae), «el seguí», a propòsit de Jaume el d'Alfeu. El duplicat és perfecte.

Josep Rius-Camps
Sant Pere de Reixac, 15 de gener 2006